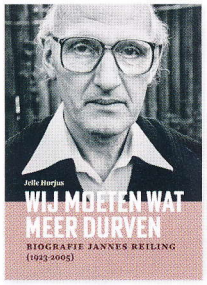
Boekbesprekingen

Jelle Horjus
Wij moeten wat meer durven.
Biografie Jannes Reiling (1923-2005).
Uitg. Noordboek, Gorredijk; 488 blz.; € 39,90.

Jannes Reiling, de eerste Nederlandse hoogleraar die afkomstig was uit het baptisme, kende ik alleen uit verhalen van zijn Utrechtse collega dr. A. Noordegraaf. Ik was benieuwd naar meer. Eind vorig jaar promoveerde Jelle Horjus aan de Rijksuniversiteit Groningen op het leven van Reiling.

De familie Reiling en het baptisme horen in ons land bij elkaar als de familie Zwart en de orgelbank. In vier generaties Reiling heb je de geschiedenis van het baptisme in Nederland in beeld. In mei 1845 lieten zeven mensen zich dopen in het ondiepe water van de Nijveensche Mond in Drenthe, achter de boerderij van overgrootvader Roelof Reiling. Ze volgden ds. Johannes Elias Feisser uit Gasselternijveen, die enkele ouderlingen verbood aan het avondmaal te gaan, omdat een christen ook doordeweeks vroom en godvruchtig leven moet. Feisser, die meende dat de doop alleen aan volwassenen bediend mocht worden, werd uit zijn ambt gezet – en na de doop van zeven mensen was de eerste baptistengemeente in ons land een feit.

Roelofs zoon Jannes werd evangelist in de omgeving van Nieuw-Weerdinge, terwijl diens zoon Koop in Hamburg studeerde en een van de eerste goed opgeleide predikanten werd binnen de gevormde Unie van Baptistengemeenten. En Jannes (1923-2005) trok de lijn door, als belangrijkste figuur in het proces van kerkelijke vernieuwing tussen 1960 en 1985. Dankzij zijn invloed gingen de baptisten in de richting van de oecumene (participeren in de Wereldraad van Kerken), de wetenschappelijke vorming van predikanten, de aanvaarding van de vrouw in het ambt en van gemeenteleden met een homoseksuele relatie.

Voor het leven van Reiling is de Doorbraak cruciaal geworden, het doorbreken van het verzuilde, vooroorlogse politieke denken. De baptistentheoloog wilde het denken in partijen, groepen en kerken achter zich laten en streed voor de zelfontplooiing van ieder mens, gelovig of niet. Dát verklaart waarom we in deze bij tijden boeiende en soms ook wat traag geschreven biografie uitvoerig geïnformeerd worden over (Reilings bestuurlijke betrokkenheid bij) de Rekkense inrichtingen, een (anti-autoritaire) instelling voor kinder- en jeugdbescherming. Het doet begrijpen waarom er een hoofdstuk gewijd is aan de ANWB, omdat na de oorlog Reiling binnen deze bond actief was in de filosofische bezinning op recreatie. Ondertussen leren we veel over het tijdsbeeld, zoals over de provincie Zeeland die politieagenten naar de duinen stuurde om vrijende stelletjes te storen: 'Wanneer die geen trouwboekje konden tonen, werden de meisjes meegenomen naar het politiebureau.' Grote betrokkenheid bij en tijdsinvestering in de maatschappij maakte dat de Utrechtse hoogleraar G. Quispel aan Reiling ooit om een luciferdoosje vroeg. 'Waarom? Om uw verzamelde werken in op te bergen.'

De titel van deze biografie illustreert hoe Reiling in tal van actuele thema's acteerde, wat vaak tot een harde botsing met het orthodoxe deel van de baptisten leidde, omdat hij in hun denken vastliep. Hij ijverde voor een wetenschappelijke bijbelschool en verbond deze later voor de algemene theologische opleiding aan de Rijksuniversiteit Utrecht, waarna Reiling zich als bijbelwetenschapper ging ontplooien. In 1976 aanvaardde hij de bijzondere leerstoel voor de geschiedenis en leerstellingen het baptisme, terwijl hij tussen 1980 en 1999 toekomstige hervormde predikanten het vak Theologie van het Nieuwe Testament onderwees. Een deel van de baptisten verdacht hem van vrijzinnigheid. Echter, Reiling bleef als progressieve theoloog de historiciteit van de lichamelijke opstanding van Christus belijden. Ook als je uitging van de moderne bijbelkritiek, reduceerde je de Bijbel nog niet tot een willekeurige antieke bron, meende hij. Het maakte dat dr. Noordegraaf in 1989 over Reilings *Het Woord van God. Over Schriftgezag en Schriftuitleg* in *De Waarheidsvriend* schreef: 'Het boek is boeiend geschreven met een grote eerbied voor wat de Schrift zelf zegt.'

Wie zijn interesse in theologiegeschiedenis wil koppelen aan het lezen van een biografie, beleeft met dit boek mooie uren.

P.J. Vergunst